

A stylized illustration of a young girl's face in profile, looking towards the right. Her hair is dark and curly, rendered with dense, scribbled lines. Her right eye is disproportionately large and detailed with fine lines radiating from the pupil. Her hand is near her chin, with fingers slightly curled. The background is a solid, vibrant red. The text is in white and black, with the authors' names in the top left and the title in the middle right. A small European Union flag is in the bottom left corner.

PHILIPPE THITO
ANNA SARVIRA

**DIEVČATKO,
KTORÉ MALO
OČI
OTVORENÉ**

**DIEVČATKO,
KTORÉ MALO
OČI
OTVORENÉ**

„Pozor, rozpučíš ho!“ zakričí Alica.

Tomáš sa krátko zastaví a zdvihne zrak od svojho telefónu.

„Čo je? Čo sa deje?“

„Skoro si rozpučil toho úbohého slimáka! Dávaj pozor, kam stúpaš!“

Našťastie Alica videla toho bezbranného tvorčeka, inak by z neho bola len placka.

Nie nadarmo ju prezývajú **Bystroočka**. Alicine veľké modré oči sú vždy otvorené a pozorne vníma všetko okolo seba.

Má schopnosť vidieť veci, ktoré si iní ľudia ani len nevšimnú.

Alica má 10 rokov. Žije v malom meste na Slovensku.

Dnes ráno je práve na ceste do školy so svojím starším bratom Tomášom.

Ten sa pri chôdzi stále pozerá do telefónu, no Alica ho v jednom kuse vyrušuje.

„Aha, práve som našla štvorlístok.“

„Pozri, tento oblak vyzerá ako slon!“

„Videl si toho psa? Vyzerá presne ako jeho majiteľ!“

Tomáš len zašomre: **„Milá sestrička, keď si tak všetko všímaš, nevidíš, že nemám čas?“**

Alica len pokrčí plecami. Prečo sú starší bratia vždy takí mrzutí?

Po príchode do školy sa Alica hneď pripojí k svojim najlepším kamarátkam.

„Ahojte, dievčatá, ako sa máte? Anka, ty máš kratšiu ofinu, však?“

„Jasné, Bystroočka si vždy všetko všimne!“

Vtom do triedy vstúpi pani učiteľka.

„Deti, od dnes máme v triede novú žiačku. Volá sa Sofiia. Slovenčina nie je jej rodný jazyk, preto sa na vás spolieham, že ju medzi nami čo najsrdečnejšie privítate.“

„Sofiia, vedl'a Evky je voľné miesto.“

Sofiia si ide hanblivo a v tichosti sadnúť.

Je bledá a vyzerá unavene.

Celý deň nepovie ani slovo.

A čím viac času uplynie, tým viac je na nej vidno, aké ťažké je pre ňu udržať pozornosť.

Keď zazvoní na koniec vyučovania, strhne sa, pretože takmer zaspala.

Zoberie si veci a rýchlo odíde z triedy.

Alica ju vidí, ako beží k mame, ktorá na ňu čaká pred školou.

Schová sa jej do náručia, zatiaľ čo ju mama hladí po vlasoch, akoby ju chcela utíšiť.

„Ja by som sa hanbil takto sa mojkať s mamou pred všetkými!“
hovorí jeden chlapec.

Alica neodpovedá. Napadlo jej, že po prvom dni v novej škole, kde nikoho nepozná, by pravdepodobne spravila presne to isté.

Prvých pár dní ostatné deti Sofiiu pozorujú, no po týždni, keď takmer neprehovorí a cez prestávky je sama v kúte, stratia záujem. Pozornosť jej venujú iba vtedy, keď sa jej smejú za to, že zaspala počas hodiny.

„Hej, Bystroočka, táto Sofiia je tvoj presný opak! Ty máš vždy oči otvorené a ona ich má vždy zavreté! Ona je vlastne Zatvoročka!“

Alica pokrčí plecami.

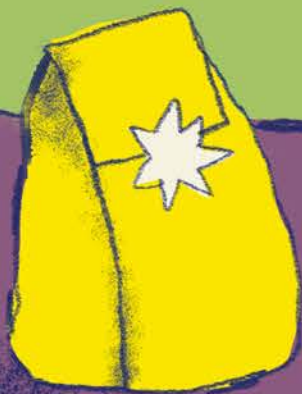
Vie, že by sme sa nemali spoliehať iba na prvý dojem a že často, ak sa zaujímate o druhých a pozorujeme ich, lepšie pochopíme, prečo sa správajú tak či onak.

Chcela by sa so Sofiou dlhšie porozprávať, no cíti, že najprv potrebuje trochu času, aby si zvykla na novú školu.

Alica počula, že Sofiia je z Ukrajiny a že je tam vojna.

Videla to v televízii.

Zdá sa jej neuveriteľné, že len niekoľko stoviek kilometrov od nich padajú bomby na mestá, ktoré vyzerajú tak, ako to jej. Naraz jej napadne, že sa tam mohla narodiť... a že život vie byť nespravodlivý.

Alica sa už nemôže dočkať. Dnes sa koná každoročný mestský jarmok a ona sa naň už nesmierne teší.

„Ocko, ideme dnes na jarmok? Prosím, prosím!!! Slúbil si mi, že pôjdeme!“

„Opýtaj sa mamy, ja teraz nemám čas! Ach, kde mám klúče od auta? Vždy ich musím hľadať práve vtedy, keď už meškám!“

Alica s úsmevom odpovedá: „Ja som ich niekde videla. Ak ti poviem kde, pôjdeme dnes večer na jarmok?“

„Alica, nemám čas na takéto hry. Ponáhl'am sa! Kde sú?“

„Beriem to ako ‚áno‘, takže... Už ich máš vo svojom ruksaku. Videla som, ako si si ich tam dal včera večer, keď si sa vrátil z práce.“

„Ach, áno, to je pravda! Dal som ich tam, aby som na ne nezabudol! ĎAKUJEM! Uvidíme sa neskôr, musím utekať!“

„Áno, oci, uvidíme sa neskôr... keď pôjdeme spolu na jarmok!“

Alica je nielen veľmi pozorná, ale aj veľmi vytrvalá.

Zdá sa, že celé mesto je na jarmoku.

Alica nevie, kam sa skôr obrátiť.

Oči otvára dokorán, ešte viac ako zvyčajne, akoby nimi chcela vstrebať všetko okolo seba: blikajúce svetlá atrakcií, pestrofarebné stánky so sladkosťami, úsmevy malých detí na kolotoči, vydesené pohľady ľudí na horskej dráhe...

Ukazuje na strašidlá v prednej časti strašidelnej dráhy.

„Mami, pozri sa na tú čarodejnicu! Vyzerá presne ako teta Ol'ga!“

„Hm, to nie je veľmi lichotivé, ale musím uznať, že nie si úplne vedľa,“ odpovie mama. Tomáš sa pritom takmer zadusí cukrovou vatou.

„Aha, pozrite, tamto je Sofiia s mamou!“

Alica si pomyslí, že to môže byť dobrá príležitosť spoznať Sofiiu trochu lepšie, keďže jarmok je oveľa viac v pohode ako škola.

„Pod'te! Predstavím vám ju. Je to naša nová spolužiačka. Pochádza z Ukrajiny.“

Alicini rodičia si vymenia dôverné pohľady.

„Áno, pod'me sa pozdraviť,“ povie mama. **„Som si istá, že v našom meste nepoznajú veľa ľudí.“**

Sofiia je najskôr prekvapená, keď zbadá Alicu a jej rodinu, no potom sa na jej tvári rozprestrie plachý úsmev.

Je pravda, že zo všetkých spolužiakov má Alicu najradšej, aj keď sa spolu veľmi nerozprávajú. Ako jediná sa jej nesmeje, keď na hodine zaspí alebo keď úplne nerozumie otázke. Okrem toho je jediná, ktorá má tiež prezývku.

Alicini rodičia sa predstavia Sofiinej mame a začnú sa zhovárať, no Alica pre okolitý hluk z ich rozhovoru nič nezachytí.

„Čo keby sme si išli dať palacinky?“ hovorí otec. **„Pozývam vás!“**

Zdá sa, že návrhu sa všetci potešia.

Po ceste však Sofiia vyzerá vystrašená množstvom ľudí naokolo. Neustále drží mamu za ruku.

„Uvidíte, tieto palacinky sú vynikajúce. A majiteľ stánku je náš starý priateľ. Určite dostaneme viac čokolády ako ostatní zákazníci!“

Palacinky sú naozaj vynikajúce. A majiteľ podľa očakávania nebol skúpy na čokoládu.

Zrazu sa niekde blízko ozve výbuch.

Sofiia vyskočí a palacinka jej spadne na zem.

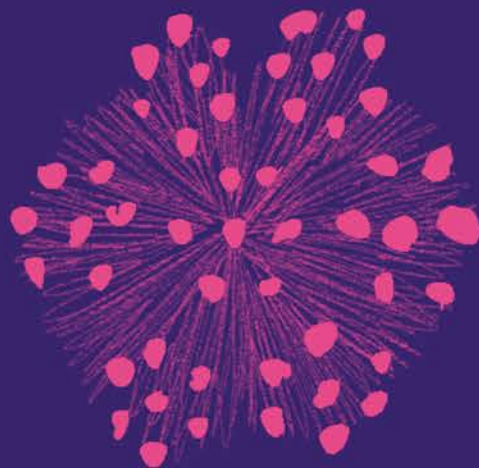
„Začínajú púšťať ohňostroje,“ hovorí Tomáš.

Rakety skutočne lietajú vzduchom a s veľkým hlukom rozžiaria oblohu.

Alica zbadá, ako sa Sofiia túli k mame a celá sa trasie.

Jej mama hovorí Aliciným rodičom: **„Veľmi pekne ďakujeme za palacinky. Už je to dávno, čo sme jedli niečo také dobré! Som naozaj rada, že som vás spoznala. Dúfam, že sa čoskoro znovu stretneme, ale teraz musíme ísť domov. Prepáčte. Je neskoro a Sofiia je unavená.“**

A skôr, ako stihnú odpovedať, Sofiia a jej mama rýchlo odkráčajú preč.

Na druhý deň si v škole Alica všimne, že Sofiia chýba.
Možno ochorela?

Alica stále myslí na včerajšiu noc.

Myslí na to, aká bola Sofiia vydesená, keď začal ohňostroj.
Ako sa celá chvela v matkinom náručí. Ako znenazdajky odišli,
zatiaľ čo všetci ostatní sa dobre bavili.

Odrazu všetko pochopí.

Po dôkladnom zvážení sa Alica rozhodne, že Sofii určite potrebuje jej podporu a vyberie sa ju navštíviť. Ako ale zistiť, kde býva? Alica pozbiera odvalu a urobí niečo, čo sa doteraz nikdy neodvážila: pôjde za pani tajomníčkou. Možno by jej vedela pomôcť, no zároveň z nej má strach. Nikto ju nikdy nevidel usmiať sa.

Alica sa zhlboka nadýchne a zaklope na dvere kancelárie.

„Dobrý deň, pani tajomníčka, potrebovala by som sa Vás na niečo spýtať.“

Žena sa na ňu podozrievavo pozrie.

Alica pokračuje: **„Sofii, nová žiačka z Ukrajiny, dnes chýbala a rada by som jej priniesla poznámky, ktoré som si dnes urobila počas vyučovania. Nemám ale jej adresu. Mohli by ste mi ju dať, prosím?“**

Tajomníčka by sa zvyčajne zdráhala poskytnúť takéto informácie, ale zdá sa, že Alica to myslí dobre a o Sofiiu sa rozhodne treba postarať. Podá jej teda papier, na ktorý napísala všetky potrebné informácie. Bez úsmevu, samozrejme.

„Veľmi pekne Vám d'akujem! A len tak mimochodom, všimla som si, že na Vašej tlačiarňi bliká červené svetielko. Pravdepodobne budete musieť vymeniť náplň.“

Pani tajomníčka sa obráti, aby tlačiareň skontrolovala a nechotne pod'akuje.

Alica prichádza pred veľkú sivú budovu.
Je tam len jeden zvonček a Alica ho stlačí.
Otvorí jej muž.

„Čo potrebuješ?“

„Prišla som navštíviť moju kamarátku Sofiiu. Býva tu so svojou mamou.“

„Aké má priezvisko?“

Alica mu podá papier, na ktorom je napísané priezvisko.

Muž sa otočí k zoznamu visiacemu na stene.

„Štvrté poschodie. Izba 412.“

Alica kráča po schodoch, pretože v budove nie je výťah.

Klop-klop. Dvere sa otvárajú.

„Och, ahoj, Alica! Aké prekvapenie!“ pozdraví ju Sofiina mama trochu v rozpakoch.

„Dobrý deň, len som sa chcela uistiť, či je Sofiia v poriadku.“

**„Minulú noc veľmi zle spala. Práve je na ihrisku za budovou.
Ak chceš, môžeš sa k nej pridať.“**

Alica si hneď všimne, aká je miestnosť malá.

Sú tam dva matrace, stôl a dve stoličky. V rohu polica, chladnička, mikrovlnná rúra, malý sporák, jedinou okrasou je zelená rastlinka.

Sofiina mama akoby jej čítala myšlienky vzápätí odvetí: **„Áno, je to tu malinké. Vieš, predtým sme bývali vo veľkom dome s nádhernou záhradou.“**

Odvráti hlavu, no Alica si stihne všimnúť malú slzu v kútiku jej oka.

„Ahoj, Sofiia. Ako sa ti darí?“

Sofiia je sama, sedí na starej hojdačke.

„Alica? Čo tu robíš?“

„Chcela som ťa prísť pozrieť. Včera večer si odišla tak rýchlo.“

„Áno, viem. Niekedy som čudná.“

Alica si sadne na druhú hojdačku.

„Nie, ty nie si čudná. Čudné je to, čím si teraz prechádzaš.“

Sofiia sa na ňu pozrie.

„Veľmi sa bojím.“

„Už sa nemusíš báť. Tu si v bezpečí.“

„Áno, viem. Ale môj ocko je stále tam. S mamou sme v jedno ráno odišli len s dvoma kuframi. Ocko s nami nešiel. Povedal mi, že bude strážiť náš dom, ale viem, že musel zostať brániť mesto, ak by bolo napadnuté. Počula som, ako sa o tom rozprávajú s mamou.“

„Máte od neho nejaké správy?“

„Áno, volá nám každý deň, ale len čo zavesí, opäť sa začnem báť.“

Alica nevie, čo povedať.

Jediné slovo, na ktoré sa zmôže, je „rozumiem“.

Sofiia sa Alici zdôverí, že v noci veľmi často nedokáže zavrieť oči.
Bojí sa zaspáť, pretože máva strašidelné nočné mory.
Počuje desivý zvuk sirén, ktoré upozorňujú na blížiace sa bombardovanie.
Vidí záblesky výbuchov.
Predstavuje si svojho zraneného otca.
Alebo ešte horšie.
Alica už vie, prečo Sofiine oči vyzerajú počas dňa tak unavene.

Alica doma nemôže prestať myslieť na to, čo jej Sofiia povedala. Je príliš rozrušená na to, aby si to všetko nechala pre seba, a tak sa spýta na názor mamy. Spoločne zapnú počítač a začnú písať:

„Ako pomôcť dieťaťu, ktoré zažilo vojnu?“

Alica si zrazu začne uvedomovať, že vojna na Ukrajine je len jedným z mnohých konfliktov, ktoré si po celom svete vyžadujú obeť – mnohé z nich sú deti. Pochopí tiež, že ľudia, ktorí sú svedkami vojny, často zažívajú to, čo sa nazýva posttraumatický stres. Tento stres je spôsobený traumatickými udalosťami ako bombardovanie, strelba alebo keď človek vidí niekoho zraneného. Kvôli neustálym poplachom pri náletoch, skrývaní sa v krytoch a tlaku z toho, že budú počuť len ďalšie hrozné správy, sa stres neustále zvyšuje.

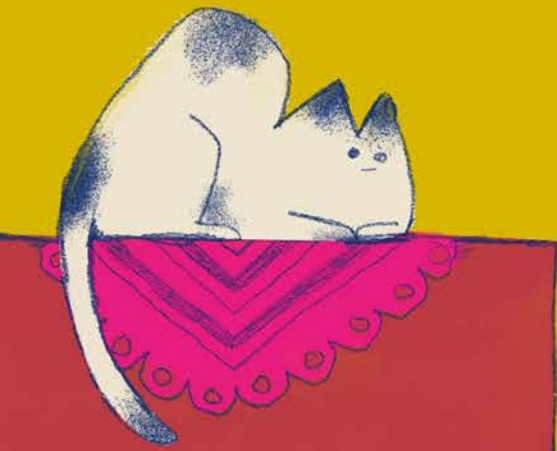
Niet divu, že ľudia, najmä deti, môžu cítiť úzkosť, byť vystrašení alebo mávajú nočné mory. Tiež sa neskôr snažia vyhnúť akýmkoľvek pripomienkam toho, čo prežili. Je pre nich príliš bolestivé myslieť na to, čo sa stalo.

Ďalej sa dočíta, že na to, aby sme podporili človeka postihnutého vojnou, musíme mu poskytnúť pocit bezpečia. Je veľmi dôležité byť pripravení počúvať, ale nemôžeme človeka nútiť, aby o tom rozprával. Alica sa tiež dozvie, že deti majú neuveriteľnú schopnosť zotaviť sa z takýchto udalostí: potrebujú len cítiť podporu a mať nablízku niekoho, komu sa môžu zdôveriť.

Má pocit, že vie, čo má pre Sofiu urobiť a začne tým, že spolužiakom povie, aby sa Sofii snažili viac porozumieť.

To je to najmenej, čo môže pre svoju ukrajinskú kamarátku urobiť.

Pretože teraz už môže povedať, že Sofiia je jej kamarátka.

Možno aj vy máte vo svojom okolí ľudí, ktorí utiekli pred vojnou.
Majte oči otvorené, pretože potrebujú vaše porozumenie a podporu.
Nesúďte ich, radšej sa ich snažte pochopiť, neviete, čím si prešli.
Počúvajte ich a povzbudzujte aj svoje okolie, aby tak urobili.
Zasiahnite, ak uvidíte, že im spolužiačik robí zle alebo sa k nim správa nevhodne.
Pamätajte si, že niekedy stačí aj malý prejav vl'údnosti a ochoty,
aby ste zmenili niečí život.

Európska komisia nezodpovedá za žiadne dôsledky opakovaného použitia tejto publikácie.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2023
© Európska únia, 2023

Politiku opätovného použitia dokumentov Európskej komisie upravuje rozhodnutie 2011/833/EÚ
(Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39).

Na akékoľvek použitie alebo reprodukciu fotografií alebo iného materiálu, ktorý nie je predmetom autorského práva EÚ,
je potrebné povolenie priamo od držiteľ'ov práv.

Print	ISBN 978-92-68-06087-2	doi: 10.2838/933827	DS-05-23-277-SK-C
PDF	ISBN 978-92-68-06098-8	doi: 10.2838/111	DS-05-23-277-SK-N

*Majte oči otvorené, môžete tým mnohé zmeniť...
a možno aj získať nové, vzácne priateľstvá.
Tak ako Alica a Sofiia v tomto príbehu.*

Autor: Philippe Thito
Ilustrácie: Anna Sarvira
Preklad: Andrej Capko

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

ISBN 978-92-68-06098-8